

...

בילדותה היתה זו רק הכינרת, ולא היה מקום אחר מלבדה בכל הארץ העגומה הזאת, אשר הקיפה את חגית כל הימים והלילות, רק הכינרת יכלה להבעיר בה את כל הרגשות האלה, צפים ממנה כמו הילדים שלה בגלגלי הים המנופחים, מתזזים, מושפרצי מים ושמחה, מנותזי שמש ומנומשים, מצוחקקים, בעמוקים הירוקים הכהים, מנופפים כשהיא משלחת אותם, מתרפקים על הירוק הזה שמקיף אותם, על תחושת הכליכולות שלהם, בורדים, מתרחקים ממנה, עד שהיא תופסת אותם בידיה הרכות, ממטירה עליהם מחיבוקיה ומנשיקותיה, כאילו עזבה אותם לשנה שלמה, כאילו לא ראתה אותם מינקותם, מאז התפתלו בחיקה, רעבים, בוכיים, נמסים במתיקותם בין השדיים שלה, טועמים מחלבה, מוצצים לה את הפטמות.

ואיך שבערו לו העיניים, לנועם הקטן, איך שהן דלקו בכחול וירוק, מדורות של אש קרה, ברגע שנחשפה הכינרת לנגד עיניו, עוד בסיבוב של מושב יבנאל, ואיך שהביט מהחלון מוקסם מהמים אשר הלהיטו את אמא שלו בילדותה, איך שהיא כישפה אותו, הכינרת, נצצה לו בעיניים, יכולה לגרום לו ללכת לעברה בלי להוריד נעליים אפילו, בלי לעצור לרגע, כמו מתוך חלום היה מתנודד

לעבר המים, ברגע שחגית היתה מחנה את המכונית, כמו מוכה־ירח נמשך אליהם.

ואיך שהיא היתה, הכינרת: מכווצת, רדודה, מזוהמת, נחבאת ומפציעה בין פיתולי הכבישים, בין הקיבוצים ומושבי ההר, באוויר הלח, בשרב החומס, שמבהיל את האנשים אל המים, לא מאפשר דרך אחרת לפורקן. אנשים מתרחצים בין הענפים הצפים, בין הדגים המתים, עקומי שידרה, בתוך השמש הכתומה, החודרת, מתחת לאלפי שכבות אולטרה־סול שחגית מורחת על הילדים, עד שהם מלבינים כמו ליצנים בבגדי הים הזוהרים שלהם, מחייכים אליה מהמים, צועקים לה אמא! אמא! שתבוא לחפש איתם רכיכות חיות בתוך הצדפות, שתבוא לבחור איתם את האבנים הכי יפות, את חלוקי המים שיביאו לגן להראות בשעת הסיפור של יום שישי, כשיזכו לשבת ליד הגננת שושי, מלך ומלכה ליום אחד, בבגדי השבת הלבנים החגיגיים שלהם, שחגית הניחה להם עוד בלילה הקודם על הכיסא, מנורת הלילה מאירה עליהם, צובעת אותם בכתום־צהוב־כירוק מתחלפים, עד שהם נרדמים, שלווים, מקופלים בין השמיכות, כבשים עליונות וג'רפות כתומות־חומות מעטרות להם את בגדי השינה הפלנליים, הרכים, המכופתרים, שמקיפים את בתי החזה שלהם, שעולים ויורדים בנחת, עם כל נשימה.

אל הכינרת היא כמהה ושאפה אז, לפני שידעה מהו אובדן. אצה על הכבישים, סופרת קילומטרים כל הדרך מרמת־גן, לטבריה, לטבריה! נקודת הציון שלה, בשלטים הירוקים בצד הכביש, בין עצירה לעצירה, בין הפסקת פיפי של נועם הקטן, שלא יכול היה להתאפק עוד, ישבנו חמוד וחשוף לכל נהגי המכוניות שבכביש, ישבן כהה, כאילו השתוף כל הקיץ עירום על בטנו, ושערו החלק והחום מתעופף במשבי הרוח, מזכיר לה את אבא שלו, כמה דומים הם היו בשנים האלה. בין עצירת שוקו בשקית, כי עדיקוש רוצה, ואי־אפשר להתנגד לתלתלי הבלונד האדירים, ללחיים הלבנות, המנומשות, לעיניים הירוקות שלה, כמו של חגית, איך שהם יצאו כל־כך שונים מבטן אחת, והיום נוסעים לכינרת, אז מותר להתפנק עד הסוף, ואין גבול לעומק הארנק, ולא חושבים על האוברדראפט, רק על המים; וגם עצירה אחת בשבילה, שבה הילדים עמדו מחוץ לדלת, והיא מפשילה את הג'ינס מהר־מהר כדי שלא ייעלמו לה, צועקת להם מתוך התא שידברו איתה, שיספרו איתה עד עשר, שימננו לה את עונות השנה

מהשיר של הגן, רק שתשמע את הקולות שלהם, צוחקים בחרווה מהצד השני של הדלת, בזמן שתנגב ותרכוס את המכנסיים ותוריד את המים כשהדלת כבר חצי פתוחה, רק לראות שהם עוד שם, שלא אבדו לה, ששום דבר לא קרה. והם ייכנסו למכונית וימשיכו, וישירו את השירים הכי יפים, מקהלת הזיופים של הסובארו הלבנה שלה, שבקושי עולה את העליות, ועוד יותר מפחידה בירידות, כשהחולצות הסמרטוטיות מתנפנות בזעם מקצות החלונות, אלה ששמה בשביל שלא יהיה להם יותר מדי שמש, שיוכלו לנמנם בנסיעה הארוכה הזאת.

ובעפולה, שאי־אפשר לעקוף אותה, מתחילים אצל חגית הפרפורים בבטן. היא מסתובבת בכל הכיכרות העירוניות של העיר שנולדה כעיר־של־ברוך־לכינרת, וכל מה שטוב בה זה השלטים הגדולים, המלבניים שאומרים: טבריה ישר! טבריה ימינה! עד שיוצאים ממנה, חוזרים אל כביש 65 וממשיכים עוד ועוד ועוד. והם מאחור צורחים כבר: נו מתי מגיעים? תכף, תכף מגיעים. כשהשמש תהיה בצד הזה של השמים, כשהמחוגים בשעון שלה, הגדול והקטן, יעמדו ביחד והקטן יתחבא, ואי־אפשר יהיה למצוא אותו, אז הם יגיעו, ועד אז מגיע להם עוד ארטיק, ותפוח, וענבים, ופרוסה עם גבינה צהובה, ובמבה לפורר על כל המושב, ועל הידיים ועל בגדי הים שהם רצו ללבוש עוד בבית ולא הסכימו אחרת. היא ידעה שתרשה להם, הכול תרשה להם, כי היום נוסעים לכינרת, ומתעוררים מוקדם־מוקדם, מצחצחים שיניים במברשות של ספיידרמן ושל הנסיכה יסמין, כחולות וורודות, ומשחת שיניים מתוקה להחריד, שבכלל לא מרגישים שהיא מנקה משהו, שנראית לה לא־אמיתית, ובעוד כמה שנים ייפלו להם מהפה כל השיניים, שחורות, מחוררות, וזה יהיה רק באשמתה, שנכנעה לכל הפרסומות האלו, ולתוכניות האלו של חברת הכבלים הדורסנית, שגובה ממנה עוד ועוד. אי־אפשר להסביר להם עדיין, רוצה לחסוך מהם כסף, ועבודה, ובנקים, והלוואות, ודמי מזונות וביטוח לאומי, ואת כל העולם של הגדולים, שהם כלי־כך רוצים להיות בתוכו כבר, ולחתוך איתה את הסלט בסכין, ולהדליק את האש בגז, ולהפוך את החביתה, ולהישאר לבד בסלון כשהיא יורדת למכולת, ולעלות ברגל את ארבע הקומות במדרגות כשהיא עם הסלים ועייפה וכואבות לה הרגליים והיא רוצה לעלות במעלית, ומפחדת, ומפחדת, אבל נותנת להם, והם צורחים וצועקים ומפריעים לכל השכנים אבל לה לא אכפת, כי היא שומעת אותם מתוך המעלית, ויודעת שהם בסדר, והם פוגשים אותה בדלת:

השגנו אותך, השגנו אותך! והיא תופסת אותם, ביחד, ומרימה אותם בחדר-
 המדרגות, ומסובבת אותם, ונותנת להם את המפתח לסובב בדלת בעצמם. הכול
 הם רוצים לעשות לבד, הכול, גם להיכנס לתוך הגלים בלי מצופים, כי הם
 גדולים כבר, והם לא מבינים בכלל את כל מה שעובר לה בלב כשהיא נותנת
 להם לבד, איך כל הקיבה שלה מתהפכת מדאגה, מסתובבת, מקפיצה לה את
 לחץ-הדם, את דפיקות הלב שמטרטרות אותה, בום בום בום, עד שהיא מחזיקה
 את שניהם שוב בזרועותיה.

בבוקר הנורא ההוא, כשהחלה להבין מה מתרחש לה, ואחר-כך לא תצליח להסביר
 במילים ולתאר מה עשתה בכל השעות האלה שחיפשו אותה, שהתרוצצה על
 החוף עם עדי בידיים, כשהכול התהפך לה מבפנים, והיא הקיאה והקיאה ולא
 יכולה הייתה לאכול שום דבר, בבוקר ההוא הכינרת היתה כה שלוה, המים
 ירוקים ורגועים, נוצצים, כמו עיניה של חיית ג'ונגל בזמן שהיא מעכלת את
 טרפה, מתרווחת על גבה, משתזפת בשמש, תסתכלו עלי, היא אמרה, תסתכלו
 מה יכולתי לעשות.

כבר כשהיתה חגית ילדה קטנה והיתה נוסעת לכינרת עם הוריה, בהתחלה עם
 שניהם ועם כל האחים והאחיות, ואז רק עם אמא שלה, תמרה, אחרי הגירושים,
 ואז הדודה רחל היתה באה לעזור, כי כל הילדים של תמרה לא נכנסו ברכב
 אחד, כבר אז ידעה חגית לזהות את העיר הזאת, בדרך לשם. וכמה התלהבה
 מארונות-החשמל שהיו מצוירים ומאויירים כל אחד בתמונות נפלאות, וישבה
 מהופנטת מביטה מהחלון האחורי, מסיטה את המגבת שתלו לה נגד השמש,
 רחוסה שם עם בנות-דודתה, אור וירדן.

חגית תמיד אהבה לנסוע עם רחל, דודתה התמידה, היפה, ששערה השחור
 נשזר תמיד בצמה מרושלת, אפילו בתמונות שלה בשחור-לבן מהצבא, שחור
 חוק, מכסף, מרשים כל-כך הרבה יותר מהבלונד הבהיר שעיטר את ראשה
 של אמא שלה, וצבע את פלומת גבותיה של חגית בצהוב חלש ודהוי, בלתי-
 נראה. רחל היתה משמיעה ברדיו שלה שירים מצחיקים, רועשים, והיתה צורחת
 עם הזמרות הגדולות, שקולן הרעיד את המכונית, וכבר ידעו כל הילדודס
 מאחורה את כל המילים, והיו שרים איתה, צועקים איתה, ואיך פעם כולם
 פתחו את החלונות, שוכחים בלהט הצעקות את המגבות התלויות, ושתיחו

עפו החוצה ונפרשו על הכביש. איך רחל צחקה, בקולי קולות, כמו שאמא של חגית צחקה רק לפני הגירושים. אחר־כך בעצירת השירותים נזפה תמרה ברחל שהיא לא נותנת דוגמה טובה ומשתגעת על הכבישים, וברקה טוב־טוב כשיצאו שוב לדרך שכולם חגורים, ורק לחגית, שישבה במושב האמצעי, לא היתה חגורה, כי המכונית של רחל היתה כלי־כך ישנה. חגית דמיינה אז שיקרה משהו, תאונה, ובטוח היא זאת שתמות, תתנפץ אל השמשה הקדמית ותעוף החוצה, ובמקום להמשיך לכינרת יבוא אמבולנס גדול וארום וייקח את הגופה שלה לבית־החולים פוריה, ואמא שלה תתאבל עליה כל הלילה ותקבור אותה בבית־הקברות של רחל המשוררת, כך שקברה ישקיף על הגלים, למרות שזה ממש רחוק מגבעתיים, ושם יאמרו עליה שכל־כך אהבה את הכינרת, הילדונת הזאת, ואבא שלה יבוא ויחזיק לאמא שלה את הירד, ויחבק, למרות הגירושים. ובסוף הם הגיעו בשלום, התמקמו על האבנים הקטנות והחלקות בקרבת המים, עם הכיסאות המתקפלים והצידיניות והמשאבה האדומה שקפצו עליה ברגל אחת לנפח את האבוב ואת המזרן, וכשהיא לא פעלה היה אבא שלה ממלא את ריאותיו, גדול וכרסתן, היה נושף ומתנשף ונושף עד שהכול היה מתנפח היטב, ואז היה משיט אותם, ביחידים או בזוגות, והיא הכי אהבה לצוף עם אבא שלה במים הירוקים, כשגבה אל החוף והיא מדמיינת אותם רחוקים מכולם, לבד לגמרי בעולם המימי, הקסום, ואבא שלה היה שוחה עוד ועוד לעומק והיא מעולם לא פחדה, ורק הצעקות של אמא שלה מהחוף: יגאל! יגאל, לא כל־כך עמוק! והוא, לא אכפת לו בכלל, מחייך מתחת לכובע המצחייה שהגן לו על הקרחת, שתמיד אחרי הכינרת היתה מאדימה כל־כך שאי־אפשר היה לא לגחך, וברגעים הללו היה נרמה לה שאותה הוא הכי אוהב מכל החמישה, למרות שהשיער שלה היה תמיד מפוזר ופרוע והקול שלה היה הכי צווחני ותמיד דברים נפלו לה מהידיים. כמה חיכתה לרגעים האלה, כשהיה רק איתה. לא היו לה אז שלושה אחים גדולים ואחות קטנה, היתה רק היא, חגית, ואבא שלה, שהיה מרים אותה גבוה־גבוה ומשחרר עד שהיתה שוקעת בתוך הירוק, והוא היה מחזיר אותה כל־כך מהר אל מעל פני המים שבכלל לא הספיקה להבין מה הוא עושה לה, ומסיט לה את הפוני מהמצח, מסתכל לה עמוק־עמוק בעיניים ומבלגן לה את השיער.

היא נשבעה לעצמה בדממה שכשהיא תינשא תלד רק ילד אחד, כדי שיקבל את מלוא תשומת הלב, שלא יצטרך להתחרות עם אחרים, וכשהרתה וגילתה

שבבטן יש לה שניים, שמחה כל־כך, בכלל לא זכרה את נדרי הילדות האלה.
אחר־כך היה אביה מסתובב חזרה אל החוף ופתאום כולם שם, יהונתן ונדר
ומאור ומיכאלה, מקפצים: עכשיו אני, אבא! תורי! תורי!

אחרי שהתגרשו, אמא שלה לא הצליחה אף פעם להרים אותה ככה, ועשתה
להם רק משחקים פְּרָדוּרִים, שעומדים במעגל ומקפצים אחד את השני, והם
היו כל־כך הרבה, חמישה ילדים ואמא, וצחקו כאילו זה היה הדבר הכי נפלא
בעולם, ואמא שלה היתה עושה להם הצגות עם האָבוב, לא נכנסת, נופלת,
מתהפכת, וכולם צחקו עד שאי־אפשר היה לנשום מרוב צחוק, אבל בפנים
כולם רצו שאבא שלהם יהיה שם. נדר ילדות נוסף גזרה חגית על עצמה אז,
שלעולם לא תתגרש, לעולם לא תגרום לילדים שלה להרגיש ככה, שלקחו להם
משהו כל־כך טוב, לפני שבכלל הספיקו למאוס בתחושה הזאת, לפני שהספיקו
לגדול ולגבוה וללמוד לשחות לעמוקים לבר, ואיך היתה בטוחה שלה תהיה
אהבה אמיתית, כזאת שלא תיגמר לעולם, ואחר־כך, שנים אחר־כך, כשהכול
בינה לבין שאולי החל להידרדר, ונועם ועדי רק נולדו, ראתה פתאום במראָה
את אמא שלה: עייפה, מקומטת, עם חמישה ילדים מסביבה, מושכים וצורחים,
וידעה אז שגם היא תגמור לבר, עם שני ילדים שהיא מנסה להצחיק, לעשות
להם הצגות, ולנסות לזהות אצלם מבין החיוכים אם הם נהנים, או מתגעגעים
בשקט לשאולי ולמשחקים שהיה עושה להם, לבר, בעמוקים.

ובפעם ההיא, האחרונה, כשנסעו שלושתם ביום חמישי, כשלקחה יום חופש
מהעבודה, וסיפרה לעדי ולנועם כבר שבועיים מראש לאן נוסעים, וכבר חגגה
להם יום־הולדת חמש עם כל הילדים בגן, והם כל־כך התרגשו, סיפרו לכולם,
כי לא היו בכינרת מאז החופש הגדול, וסוף־סוף הגיע שוב הקיץ, והם היו
אמורים לבלות ולשחות וליהנות שלושה ימים רצופים, חמישי־שישי־שבת,
שאף אחד לא ניחש שייגמרו כל־כך מהר, וכל סוף השבוע אחותה מיכאלה רק
תעשה טלפונים, ואמא של חגית תשמור על עדי, שכל הזמן תשאל: סבתא, מתי
הולכים לאמא? והיא תישן לו במיטה, ולא תסכים לקום ולא תסכים לאכול
או לדבר, ורק ביום ראשון בבוקר, כשתצטרך לצאת להלוויה, שאולי יבוא
וירים אותה מהמיטה של נועם, ויעסה לה את הכתפיים, שנתפסו מההתקפלות
במיטה הקטנה, וישטוף לה את הפנים, וילביש אותה, והיא לא תזכור את זה,
ואחר־כך גם לא תבין איך בכלל נתנה לו לראות אותה ככה, חצי עירומה,

אחרי כל־כך הרבה זמן שלא, והוא ייסע איתה לתמרה בגבעתיים, וישאיר אותה לרגע באוטו, כשהמנוע דולק, ויעלה שלוש קומות ברגל, וידפוק בדלת וייתייעץ עמה, עם חמותו, שכל־כך הרבה דברים תלויים ביניהם, וביום כזה הם לא נוכחים, רק העצב קיים שם בעיניים, ויחליטו שעדי כן תבוא, שאי־אפשר למנוע ממנה, שאחר־כך לא ירצו להגיד לה, כשתגדל, שהם חשבו שזה לא מקום לילדה בגילה, ותמרה ועדי ירדו איתו ועדי לא אמרה שלום לחגית, שהיו לה דמעות בעיניים, ועדי אף פעם לא ראתה אותה בוכה, וחגית יצאה אז מהמושב הקרמי לרחוב, וחיבקה את עדי כל־כך חזק, שנשארו לה סימנים אדמומיים על הזרועות כל הנסיעה לבית־הקברות, ואחר־כך שתיהן נכנסו למושב האחורי, ונסעו ישובות צמודות־צמודות, ידה של חגית חופנת את תלתליה של עדי, מצ'קמקת לה את הלחיים, מעבירה אצבעות חלושות על העפעפיים, לא מורידה ממנה לרגע את המבט.

וביום השלישי, כשחגית התפרקה לו בין הידיים, קרסה אל הרצפה, והיה צריך לשאת אותה לחדר־השינה, לשפוך מים קרים על מצחה ולהרגיע אותה, ולאט־לאט, בלי לשים לב, אחרי שכבר עצמה את העיניים, הוא ליטף לה את השיער הרטוב, והסיט לה אותו מהמצח, וישב שם רוכן מעליה, והחזיק את עצמו ככל שיכול היה, ובסוף גם הוא נרדם שם, לידה, מקופל ומצומק בפינת המיטה, עדיין בנעליים, עם הג'ינס ועם החגורה. וכשהיא התעוררה מצאה אותו ככה ישן לידה, ואת עדי מחופרת בה גם, וחלק ממנה היה חסר, והיא לא יכלה להרגיש שלמה שוב, חיכתה שם, מחבקת את עדי, עד שגם הוא יתעורר, וכל המחשבות ההרסניות מתרוצצות לה בראש, כל הרגעים האחרונים איתו, בלילה על החוף, בתוך האוהל, כשהשכיבה אותם לישון, וקראה להם את הספר של פליקס, הארנב ששולח מכתבים, ונועם קיפל את המכתבים של פליקס ודאג שייכנסו ללא קמטים למעטפות שבספר, ורצה לעשות פיפי, ויצא מהאוהל, ועמד מתחת לאקליפטוס רחב שגזעו קילופים־קילופים, והיא הביטה עליו מתוך האוהל, איך הוא מוריד את המכנסיים לגמרי, עד כפות הרגליים, ואת התחתונים גם, עוד לא למד לתמרון כמו מבוגרים, מכוון אליה את ישבנו הקטן, ומשתין ארוכות, ורק את הפיפי שומעים, מרטיב את העץ, ולאט־לאט מתמעט ונגמר, ובידיו הקטנות הוא מרים בחזרה את הבגדים, החולצה נתפסת לו בגומי של המכנסיים, והוא נכנס לאוהל צוהל למרות עייפותו, שואל אם השמש תעיר אותם מוקדם. היא אמרה לו שכן, מוקדם כל־כך שהכינרת תשקוט ולא תהיה ירוקה אלא רק

20
אפורה-כסופה, מנצנצת. והם נרדמו משני צדיה, רגליהם וידיהם עליה, מכל הצדדים, כך שלא ידעה כבר איפה נועם מתחיל ועדי נגמרת, והנשימות שלהם מהפנטות אותה, נרדמה ככה גם, למרות שלא היה מאוחר, ותכננה להתקשר לאמא שלה, ולמיכאלה, שעברה לגור בצפון, ורצתה שבשבת תבוא גם היא להיות איתם, לשחק קצת עם נועם ועדי, שלא ראתה כל-כך הרבה זמן.

ובלילה ההוא, הראשון והאחרון, לפני שרכסה את האוהל, אחרי שפתחה את החלונות, וריססה את הקטנים בסנודי, שרק לא יקומו עקוצים, שלא יזמזמו להם באוזניים היתושים, שרק יישנו טוב אחרי היום הארוך, האורות של טבריה הביטו בה מהעבר האחר, משתקפים על פני המים, נוצצים, כמו אורות אזהרה, אלפי איתותי סכנה, כבים ונדלקים כמו משדרים לה בשפה מיוחדת, שלא תלך לישון, שלא תירדם; טבריה צעקה לה בדממה, שילחה על פני המים את תַדְרִיָהּ, ומשהו באורות האלה הפנט אותה, הרטיט לה את הידיים, והיא רעדה בעת שרכסה את האוהל, ומהחלונות ראו רק את השמים, כששקעה בתוך השינה החמימה, רק את הכוכבים, והם לא זזו, נצנצו חלושות. אבל מאחורי הדלת, בעברה המערבי של הכינרת, בחופי טבריה, רחשו האנשים והמכוניות ודלקו האורות, כמסיבת חוף בלתי-פוסקת, ואיך שטבריה רקדה לה על המים, ככלה שיכורה, עדויה יהלומים להשכרה, ענטזה בין הגלים הרגועים, צחקה ורקדה והשתגעה, והכינרת נחה מתחתיה בשלווה, מחכה בסבלנות, כמו אומרת: תכף התגיגה הזאת תיגמר, עד הבוקר היא תיגמר.

כל השבעה שאולי נשאר איתה, ולא דיברו ביניהם, רק ידעו שלא משנה מה היה, ברגע ההוא היו זקוקים זה לזה, ושתי המשפחות שכמעט נפרדו לגמרי התכנסו בסלון הקטנטן, כמו שהתכנסו רק עוד פעם אחת לפני כן, כשעדי ונועם רק נולדו, והעתיד היה פרוש לפנייהם כִּיָּמָה של אושר שעליהם רק לשייט בה בהנאה. הוא ישן בסלון כשכולם הלכו, ואיתה במיטה ישנה מיכאלה, חוץ מביום לוודא שהכול בסדר, שחגית מתפקדת, שיש די אוכל, וכל הזמן שאלה אם שאולי שם, ואיך הוא וחגית, כי אף אחד לא ידע מה יש ביניהם אחרי הגירושים השקטים, אחרי כל הסידורים ביניהם בשנתיים האלו, שחגית שמרה לעצמה ולא נירבה מידע על מה הם החליטו.

שְׂאוּלִי, הגבר הגבוה, הרם, שהפנט להם את חגית כליכך מהר עם העיניים השחורות שלו, עם עורו השחום והבלורית החומה, שכליכך בלטה כשעמד לצד חגית החיבורת, והזרועות החזקות שלו, שבהן שיפץ את הדירה, התאים אותה לבוא התאומים, איך שהוא בקושי עבד, ובקושי תפקד, ולא ידע לאן לפנות, ורק הגירושים פתאום גרמו לו לזנוח את בטלנותו הנצחית, את ההרהור שבער בעיניו כגחלים, לקח לו כמעט שנתיים לשכור דירה בקרבתם, והספיק להחליף שתי עבודות עד שמצא את עצמו, אחראי מערכות מחשוב בחברת בנייה קטנה באזור השרון, והחל לקבל משכורות סבירות ובאופן קבוע, והתחיל לקחת אחריות על נועם ועדי באופן מסודר, ולבסוף, אחרי חודשים ארוכים החל גם לטפל בתשלומי המזונות, בלי שחגית תפנה לרגע להתלונן בפני מישהו, אפילו לאמא שלה היא לא אמרה, וידעה בתוכה שבסוף הוא יתארגן ויתבגר ויהיה אחראי.

איך שהם אהבו כשהוא בא לקחת אותם. היה משחק איתם אלפי משחקים, מגיע מלא מרץ, מטריף אותם עד השעות המאוחרות, מבשל להם ארוחות ערב, מקלח אותם, ומחזיר אותם לחגית מנומנמים ומאושרים, והתקשורת ביניהם נגעה רק לילדים ולחגיגות בגן, ולימי ההולדת, ורק פעם אחת, כשחגית ננעלה מחוץ לדירה, הלכה אליו עם שניהם עד שיבוא הפורץ, והוא הכין לה קפה ולהם שוקו, וכשעדי ונועם צפו יחד בטלוויזיה אצלו בחדר-השינה הוא שאל אותה מה שלומה, והם הצליחו לדבר קצת על עצמם, ועל איך זה לבר, כל אחד בביתו. שניהם היו מבולבלים, בלי לומר זאת מעולם, אבל ידעו שהפרדה הזאת טובה, למרות האהבה הרבה שרחשו זה לזו, ידעו שלא ישובו לחיות יחד. כל השבעה שְׂאוּלִי ישב לידה בשתיקה בסלון וחגית לא יכולה הייתה שלא לכעוס על עצמה, הרגישה ששאוּלִי מאשים אותה במה שקרה, וכועס עליה שלקחה לו את הבן שלו, שנראה כליכך כמוהו, רק קטן, ועדי היתה בדיוק כמו חגית, אותם תלתלים, אותן העיניים, גדולות, בהירות, רוטטות, ולא ידעה מה הוא מרגיש; ורק ביום השלישי, כשהתמוטטה, והוא נשאר איתה בחדר-השינה עד שנרדמה, רק אז הוא אמר לה, כשהיא בקושי החזיקה את עצמה, שהוא יודע שהיא תמיד פקחה שבע עיניים לידם, ושהיא לא יכלה לעשות דבר, שנועם התעורר לבר ויצא מהאוהל לבר, וגם הוא לא היה שומע ומתעורר מכל פּיפּס שנועם היה עושה, והיא מלמלה אז בקושי, מבין הדמעות ובקולה השבור ובגרונה שכבר נצטרד, שנועם ישן סנטימטר לידה, כליכך קרוב, שכל אמא היתה מתעוררת

אם היה רק מסתובב, ושואלי חיבק אותה ולחש באוזנה שהיא לא אשמה, שזו היתה תאונה, שלא יכלה להישאר ערה כל הלילה רק כדי לראות שהם בסדר, כמו שאמר לה כשהם היו תינוקות, והיתה קמה כל חמש דקות לבדוק שהם נושמים בעריסה שלהם; היא סירבה להקשיב לו, אבל לא הצליחה להמשיך לדבר, ורק הדמעות המשיכו לרדת, ושואלי ליטף אותה עד שנרדמה, מרגיע אותה, ממשיך לדבר אליה, עד שגם הוא כבר נרדם שם, לידה במיטה, כל-כך קרובים כמו שלא היו כבר שנתיים.

ובבוקר, כשנפקחו לה העיניים פתאום, והיו לה קורי שינה צהובים ודביקים מסביב לעיניים, והיא התהפכה מצד לצד והביטה בשעון, ורק לרגע הרגישה שמהו לא מסתדר לה בתחושה, שבית החזה שלה עולה ויורד בלי מעמסות, ששום דבר לא נצמד אליה בצד ימין, ורק בצד שמאל משהו מחופר בתוך שמיכת הפיקה, ולא הבינה איך בלילה החליפו מקומות, ואיך שניהם נכנסים שם ברווח הצר בינה לבין יריעת האוהל, הסירה את השמיכה וגילתה פנים ישנוניות יפהפיות של עריקה שלה, ולא מצאה את נועם. רק אז הלב שלה התחיל לדפוק כל-כך חזק, והזיעה בצבצה על כל גופה, ופתאום היה לה כל-כך חם, והרוכסן של האוהל היה פתוח, והיא יצאה החוצה, יחפה, בחולצת טריקו ובתחתונים, וצעקה: נועם! נועם! והשקיפה מהר-מהר לכל הכיוונים, פתחה את העיניים כל-כך רחב והסתובבה במקום כל-כך מהר והכול הסתובב איתה גם. הביטה אל קו המים, שבאמת היו אפורים וכסופים, רגועים, עוד לא נראתה השמש אפילו, רק שחר כחול, שלאט-לאט דחק את החושך, והיא המשיכה לצרוח את שמו ונכנסה בבהלה לתוך האוהל, וקרעה את עדי משנתה, והרימה אותה על הידיים והחלה לרוץ לאורך המים, ולעלות בין האקליפטוסים ובין המכונניות החונות וצרח וצעקה ובכתה ואף אחד לא נראה בשום מקום, ורק הצרחות שלה והבכי של עדי התחילו להעיר את הנופשים בכל האוהלים. חלק יצאו החוצה לראות מה מתרחש, והקול שלה כבר נשבר ובקושי נשמע, וניגש אליה אדם כמעט מבוגר, מקריח, במכנסי ספורט אפורים ובגופיית סבא לבנה, ששערות שיבה מפציעות לו בין תלתלי החזה, ועצר אותה בידו, אוחו בזרועה בחוזקה, וניסה להרגיע אותה, רצה להושיב אותה, אבל היא לא הקשיבה לו, רק אמרה שנעלם לה הילד. היה לו מבטא איטלקי, והוא כל הזמן דיבר בעברית לא נכונה, זה שיגע אותה, והיא צרחה עליו שנעלם לה הילד, למען השם, שיעזור לה לחפש.

הוא לא התרגש, הגבר הזה, ראה בעיניים שלה את הדאגה, ולמרות שצעקה עליו נשאר לידה, המשיך לנסות להרגיע אותה, והשתדל שאף מילה לא תתבלבל לו בפה. נאספו סביבם קומץ אנשים בעיניים עייפות, חיפשו לראות מי מפריע להם בחופשה, ורק האמהות שהגיעו לשם, רק בעיניים שלהן היה אפשר לראות את האימה. חלק מהן חזרו לאוהלים שלהן, לברוק שכולם נמצאים, שלהן, תודה לאל, אף ילד לא נעלם, ואדם אחד התקשר ישר למשטרה, למרות שאמרו לו שחבל, שלא צריך להלחין, שבטח תכף ימצאו את הילדון הזה משחק פה על החוף, ושאינן מה לדאוג, אבל אותם חגית כבר לא שמעה, וגם את הבכי של עדי לא שמעה, והעיניים שלה התרוצצו ללא הרף, והיא חיבקה את עדי חזק, כבר מכאיבה לה, ונתנה להם לעמוד מסביבה ולחשוב מה יש לעשות. רעדו לה הברכיים, כמה שרעד לה אז כל הגוף.

הבחור שהחזיק לה את היד והלך איתה עד לאוהל, שתוציא תמונה של נועם מהארנק כדי שיוכל לעזור לה לחפש, למרות שהיא לא הבינה מה זה משנה, הרי כל ילד שמסתובב לבר בחוף בשעה הזאת יכול להיות רק הילד שלה, הפציר בה להניח את עדי לרגע ולהתלבש, ולנעול סנדלים, ואחר-כך הלך עימה את כל החוף, מגדר לגדר, ודאג לאסוף עוד כמה גברים שיעזרו, והם סקרו את החוף כליכך טוב, שלא נותר ספק שהילד לא שם, וכבר אי-אפשר היה להרגיע את האמא שלו, שהעיניים שלה היו כליכך אדומות; הוא לקח אותה ואת עדי לתחנת המשטרה בטבריה, עד שיתחיל חיפוש רציני. בסובארו המזרקנת שלה הסיע אותן, כי לא היתה במצב להבחין בשום דבר כמעט. הוא אסף במהירות את קומץ חפציו ורחס את אוהלה של חגית לתא המטען, וכל הזמן הזה היא החזיקה את עדי בחוזקה, מבועתת. הוא הציג עצמו בפני השוטרים, ניקו, אמר, במבטא זר ומורגש, וסיפר איך ישן בחוץ ליד המים, תכנן להתעורר לקול הגלים, בזריחה, ואיך היא נעמדה פתאום ממש לידו, וצעקה, ואמר שחיפשו בכל החוף, ממש טוב חיפשו, ושהחליט שעדיף לקחת אותן לטבריה, שימתינו במשטרה, במקום שיתרוצצו על החוף בבהלה.

מצאו אותו קצת לפני הצהריים, שני חופים דרומה משם. גופת ילד, כחולה וצמוקה. עד אז כבר הוזעק שאולי צפונה. השוטר אמר לו בטלפון שאשתו מחכה לו בטבריה, בתחנת המשטרה, בלי לחשוב פעמיים אמר את זה, אשתו, כאילו זה מובן מאליו, וכל השנתיים האלה, שבהן התמודדה עם האצבעות שלה בלי

הטבעת נעלמו ברגע אחד. יהודה הכהן, קראו לשוטר, שהביט בה בלי שמץ אהדה, כאילו כל יום נעלמים ילדים בכינרת וכל יום הוא מזעיק אבות מאזור המרכז לעזור בחיפושים, כאילו עוד רגע ימצאו אותו וזו תהיה כתבת צבע בעמוד האחורי של "מעריב". ועוד לפני ששאולי הגיע לטבריה כבר הופנה לזהות את הגופה. מחגית לא חשבו לבקש. וכשהגיעה אליו מטבריה הוא כבר ישב שעה ארוכה מחוץ לחדר המתים ולא ידע מה לעשות.

איך שבכתה שם. כל הבוקר בכתה ככה, אבל כשראתה את שאולי יושב, יצאה מגרונה צווחה איומה, והיא כמעט התעלפה על רצפת המסדרון האפור, הקריר, חסר האוויר, ליד דלתות המתכת המצוחצחות. בכתה עד שכבר לא היה לה מה להוציא מהגוף וכבר הקיאה את כל מה שהיה לה לפלוט, ואצבעות הידיים שלה נהיו כל־כך לבנות וכמעט אשפזו אותה, רק בשביל עדי היא החזיקה את עצמה, עלתה במדרגות, היכן שהמתינו לה עדי והשוטר והרופא המזדמן והבחור האיטלקי, שכל הבוקר הסתובב עם שתיהן. שאולי החזיק אותה מאחור והוביל אותה אל המכונית שלה, שחנתה לברדה במגרש החנייה, כי הוא הגיע במונית מרמת־גן. מניקו נפרד בלחיצת יד חלושה, אמר לו תודה רבה על כל העזרה, השאיר אותו שם עם תיק־צד פתוח, שממנו מציץ באי־סדר כל מה שאסף במהירות מהחוף, אפילו אוהל לא היה לו, ושלושתם נכנסו לסוכאור הלבנה והשתתקו, בנסיעות כאלו לא מדברים ולא מרגישים.

ככה גם זכרה זאת אחר־כך, ריקנות אחת גדולה, עצומה, נוראה. כל הנסיעה לא התקשרו לאף אחד. רק בבית של חגית התקשר למיכאלה. ולאמא שלו. ולתמרה, שהגיעה תוך עשר דקות, מתנשפת, מכילה את הבת שלה בין ידיה, ושתיהן בוכות ובוכות, אפילו שחגית כבר חשבה שלא תוכל לבכות יותר.

* * *

אני מתנתקת מהדפים וחוזרת, קוראת ועוזבת, ועדיין דבר לא נראה לי הגיוני. לא ההיעלמות שלו, לא החיים שלנו אחר־כך, לא לכתוב את זה ככה מבחוץ, עדת ראייה יודעת־כול, חוקרת נפשות חיצונית.

מה היה לי: איברתי בן. נותרה לי ילדה. נותרתי בחיים. אינני יודעת מה אני מחפשת בכל זה. שקט נפשי? לאיזו נחלה אני שואפת? הרי הכול תם ונשלם ונסגר לפני שנים כל־כך רבות. חיינו התעצבו מאז

ושבילים חדשים נפרצו עבורנו, נצבעו וסומנו בצבעי העבר, וענפים עבים וחסונים מסתירים את כל מה שהתרחש, כדי שלא נוכל להביט לאחור ולשקוע. כבר יש יגון חדש להתעצב ממנו. ישנם אנשים אחרים שעומדים להיעלם. אמא שלי לאט-לאט גוועת. לא כמו נועם, לא בבתי-אחת, לא פתאום, אבל לאט, ובאופן ברור ומובהק וכואב. גם אני לא מה שהייתי פעם. ושאוּלי, מתגנבים לעיני מבטיו העייפים, כפיפת גו. רק אצל עדי עוד זוהר נעוריה מנצנץ, עוד עיניה בזהירות, כאילו מעולם לא אירע דבר. ואין לי על מי לסמוך, רק עליה עכשיו, שתישאר לצדי עד הסוף.

כשהכול נגמר, הלוויה והשבעה, הבכי, השבוע שמבקע את חייך לשני הצאים עד לסוף הימים, כשכל זה נגמר, נותרה רק השגרה. נותרו הדברים הקטנים שהיה צריך לעבור, כמו הפעם הראשונה שלקחתי רק את עדי לגן. היינו צריכות לחזור לחיים שלנו, שתינו לבד. איך החזקתי לה את היד חזק-חזק. חשבתי שכולם מסתכלים עלינו, ואולי היא זו שהחזיקה לי את היד, היא זו שהחזיקה בי את הכוח לצעידה הזאת, ולפרידה ברלת, ואיך בקושי סחבתי את עצמי אחר-כך בחזרה הביתה, כל צעד עמדתי להתמוטט, ובבית נחתי על הכורסה בסלון ולא קמתי עד אחת בצהריים, אפילו לא כשהטלפון צלצל, והתאבנו לי כל האברים עד שהתרוממתי והלכתי וצבטתי לעצמי את הלחיים, להכניס קצת צבע, ושתיתי מים, כוס אחר כוס, כי הרגשתי שאני מתייבשת, וצעדתי עוד פעם לגן, הולכת לאסוף את הילדה היחידה שלי. הקפצתי אותה על הידיים, המטרת עליה נשיקות, והלכנו לגינה.

אני זוכרת שרציתי לראות איך היא תשחק, עם מי, תמיד הם היו משעשעים זה את זה, ובנרנדה היה לה כליכך הרבה מקום, הרי היו יושבים גב אל גב, באותה נרנדה, ואיך הפחדתי אותה אז, רצתה שאני אעשה לה לונה-פארק, ורחפתי גבוה-גבוה ושחררתי, רק שתיהנה, רק שלא תחשוב, וכבר ראיתי אותה מחליקה לי החוצה, כי לא היה שם את נועם שימלא איתה את הנרנדה הרחבה, ראיתי איך היא נופלת, ואיך אני מאברת עוד ילדה, ולא מצליחה לגרום לה לקום, להתעורר, ורק כשהיא צעקה לי שוב: לונה-פארק, מחייכת אלי, הצלחתי להירגע.

וכמו הבוקר השני אחרי השבעה, כשהכנתי במטבח שני כריכים בטעות, אחרי ששבוע שלם רחפו לי לפנים שהוא איננו, והלכתי עם הידיעה הזאת שבעה ימים בכל נשימה, בכל צעד, אז איך ככה זה נשכח לי פתאום בשבע בבוקר,

וכריך אחד זרקתי לפח, מהררמהר שאף אחד לא יראה, לא עדי, ולא אמא שלי,
ולא שאולי. רחפתי אותו לתוך הפח עם השקית, מערבבת את הזבל שלא יהיה
למעלה, שאף אחד לא יגלה.

והיו כל הדברים שלו. הייתי חייבת לעזוב, להיפרד, כולם יעצו לי: חגית,
צריך מהר, בבת-אחת; או: תוציאי כל פעם קצת. והושבתי את עדי על המיטה
שלה ושאלתי אותה כמה זמן היא עוד תרצה את המיטה של נועם בחדר. יעצו
גם אם זה בסדר לבכות לידה, אם לשחרר רגשות, או לשרר חוזק ושגרה, ואיך
בכלל חשבתי שאהיה מסוגלת לעצור את הדמעות מול העיניים הגדולות שלה,
המתלבטות. החלטנו יחד שנוציא, וחשבנו יחד מה נשים במקום המיטה, איך
יהיה לה חדר יותר גדול, ואמרתי שאני אקנה לה שולחן-כתיבה לכבוד כיתה א',
שיוצב מתחת לחלון, ושאולי בא עם אחי יהונתן והם סחבו וגררו והרעישו, אבל
לא הייתי שם, הלכתי עם עדי לקנות גלידה, וחזרנו למצוא את החדר מרווח
באופן נורא, ונשכבנו על המיטה של עדי, מחובקות. איך היא ידעה בדיוק מתי
לתת לי רגע של שקט ומתי לצחוק ומתי לדבר, ונרדמנו ככה, משולכות זו בזו,
ריח השמפו הילדותי שלה באפי, התלתלים שלה מדגדגים לי את הנחיריים,
את האוזניים.

בבוקר התעוררנו גם ביחד, וכבר הייתי מתורגלת בצעידה הזאת לגן, רק יד
אחת תפוסה לי, וכשחזרתי, התיישבתי על השטיח בחדר שלהם, שלה, ואספתי
בשקיות כחולות את כל הבגדים, ממששת את הברד, מקפלת, כאילו הרגע גמרתי
כביסה, והתעקשתי שאף אחד לא יעזור, רציתי להיפרד ממנו ככה לברד, עם
כל הזיכרונות, ממפה את כל הכתמים וממה הם נגרמו, ואת כל הקרעים שהוא
רק הרחיב והרחיב עם האצבעות הקטנות שלו, והריח שלו בבגדים, והחלטתי
לשמור כמה לעצמי, בגדי ראש השנה האחרון, וחולצת הספיידרמן האהובה
עליו, ותחתונים אדומים, קטנטנים, והפיג'מה, ג'ירפות כתומות-חומות עם
הכפתורים הרקיקים בצבע שנהב, ובכיתי לתוך הפיג'מה שלו, מנגבת עם
השרוולים העריניים את האף ואת העיניים, ולא שמתי לב בכלל לשעה.

פתאום הטלפון צלצל, מהגן, השעה כבר אחת וחצי, והן שמו את עדי עם
הילדים של הצהרון. רצתי החוצה, בלי איפוק וכלי איפור, עם כל הדמעות
והאף האדום ורק בשער של הגן אספתי את עצמי, קינחתי את הפנים בשרוולי
החולצה הקצרים, רעדו לי הידיים כשנכנסתי, מה אני אגיד לה על האיחור,
והיא רצה אלי וליטפה לי את הפנים, והתיישבתי שם על הרצפה וחיבקתי אותה

בלי לעזוב, חמש דקות שלמות, עד שהגננת של הצהרון שלחה בי מבט חר, וידעתי שאף אחד לא אמר לה, ושמחתי קצת שהיא חושבת שאני סתם אמא לא אחראית, ולא אמא שאיבדה אחד מהילדים שלה, ולקחתי את עדי הביתה ושיחקנו בסלון, ונתתי לה לבחור הכול. איך שהיא התרגלה מהר למצב החדש, לא לריב עם אף אחד, לבחור את הספר, את הערוץ בטלוויזיה, את המשחק, ואם יהיו פלפלים ירוקים בסלט או לא. וכשמיכאלה אספה את שקיות הבגדים, לקחה אותם למועדונית שבה עבדה בצפון, עזרתי לה לסחוב, הן היו כבודות כמו הגוף שלי מאז שהוא נעלם, בקושי סחבתי את עצמי עד למטה, ומיכאלה אמרה שאני נורא חזקה, וחיבקה אותי ארוכות, הרגיעה אותי קצת, וכשהיא נסעה ידעתי שזהו, אין יותר מה לתת, ונשארנו רק אני ועדי, ונשארנו רק הדברים שלנו לאגור ולצבור ולסדר ולכבס, כל יום מאותו הרגע, וכל השנים שבאו אחר-כך, באו וחלפו וביגרו את שתינו, בעיקר את עדי, בלי אח תאום, איך גדלה, עד שנעשתה כליכך גדולה ויפה, שאי-אפשר היה בכלל לראות שחסר לה משהו, וכמה טבעי זה נהיה כשבאה רק היא, לבד, בכל פעם, לכל מקום.

והיה את היום שהייתי מוכרחה כבר לשוב לעבודה, וכשנכנסתי בשער בית-הספר כמעט הקאתי, ידעתי שאני חיוורת, אבל המשכתי והתקדמתי ועליתי במדרגות. לא ידעתי אם הילדים משתתקים כשהם עוברים לידי במסדרון או שאני רק מדמיינת, ובחדר-המורים נוצרה סביבי התקהלות איטית, כמו בלוויה, והיה את הצלצול, חזק ומטריד, שגרם לכל המעגל הזה להתפזר, ורק ענת ליוותה אותי עד לכיתה, לשיעור הראשון, שצלחתי בלי להפסיק לדבר ובלי לשבת, כי הרגשתי שאם אנוח, אפילו לדקה, כל האנרגיה והאומץ והכוח שאזרתי בבוקר ייזלו ממני, ואשאר פעורת פה ולא אצליח לקום או לדבר, והשקט יחזור, כמו השקט בבית. רציתי את הרעש. את מלמולי הילדים ואת הצלצול הטורדני שוב, עד השעה אחת, שאוכל לצאת מהשער, להביא את עדי מכיתה א', לחזור הביתה כשאני יודעת שעברתי את היום הראשון, ומעכשיו נשארנו רק היום השני, והשלישי, וזה שאחריו, וזה שאחריו, והקושי ירד, והכאב יחלוף, זה מה שכולם אמרו לי, וחיכיתי שזה יהיה נכון.

ואיך כל פעם שנפתחה שנה חדשה הייתי עוברת על רשימת התלמידים, בודקת אם בין השמות לא מסתתר איזה נועם, כדי שלא אנהל בכיתה, כדי שהלב שלי יחסיר פעימה כשאני לבד, ואף אחד לא יראה את הענן השחור שיכסה לי לרגע את העיניים. וכל נועם שנקרה בדרכי, כל נועם, קטן או גדול,

תלמיד או חייל, חיפשתי בעיניים שלו משהו מהנועם שלי, תוהה איך הוא היה יכול להיראות היום, הנועם שלי, לו רק הייתי מאפשרת לו לגדול.

וכעבור שנים, כשעדי כבר לא תהיה אחותו התאומה של אף אחד, ואף אחד לא ידע את כל הסיפור הזה שלה, יתארגן בקרב חבריה טיול לצפון. הם ייקחו אוהלים וגזיות ויתפסו טרמפים וישתו בירה בכינרת ויצטופפו ארבעה באוהל זוגי, וכאשר כל הרעשים והאורות והמסיבות מסביב יכבו וייגמרו, והיא תנסה להירדם בתוך האוהל, היא תחשוב על הבוקר ההוא, ולא תדע אם היא זוכרת או רק מדמינת ששמעה אותו מתעורר, ופותח את יריעת האוהל, ולא תזכור אם היתה די ערה כדי להבחין אם היה אור בחוץ, ולעולם לא תוכל להכריע אם ישנה או ניעורה, אם שמה לב שהוא לא חוזר, מה היה לו שם בחוץ? ואילו רק קמה איתו, כמו שתמיד היו עושים הכול יחד, היתה יוצאת איתו החוצה, והם היו משחקים או משתינים ובסוף חוזרים ומעירים את אמא שלהם, ומושכים אותה למים ככה, עם תחתונים וחולצה, בלי שאכפת מכלום, אילו רק קמה, אז אולי היה לה אח לחלוק איתו את החיים.

כשניסתה לדמיין, אף פעם לא הצליחה לשחזר את התחושה הזאת של אח תאום, לא הצליחה להרגיש שמהו נקרע ממנה, ורק כשהיתה מביטה בתמונות עוד סער בה משהו מבפנים, ויכלה לתהות ולנסות לקבע את מה שבער בתוכה. ברוח הימים לא פיעם בה דבר, כאילו היתה מאז ומתמיד לבדה בעולם, ולא היו דברים מעולם, לא ברחם אמה, לא בחדר-הילדות שלה, לא במחוזות הצפון ולא בבית-הקברות "גאולים". וכבר נדמה היה לה שהסיפור כמעט לא מציאותי, ובוודאי לא הכרחי לציון בפני מכרים. שלוש-עשרה שנים הוא לא שם, כמעט שלא היה קיים בכלל, והאם אפשר בכלל לנסות ולהתחקות אחר ההווה הזאת של הילדות, חוויה שכבר ממילא זרה לה, ועוד לדמיין מישהו שם איתה, קופץ ומשתולל וזולל ממתקים ומשפריץ עליה מים, בכל הרגעים האלה שהיו לה עדיין גם אמא וגם אבא וגם אח, והיתה להם הכינרת, שעדיין הבעירה בכולם אהבה כזאת, עצומה.